Sisäministeriö
Inrikesministeriet

22.9.2025

Strategia- ja ohjausyksikön johtaja Tiina Snellman
Sisäministeriö, pelastusosasto

Eduskunnan hallinto- ja turvallisuusjaosto, torstai 18.9.2025 klo 13.00 / VNS 6 / 2025 vp
Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta

Teema: Pelastustoimen tilanne ja rahoitus (ml. sopimuspalokuntien tilanne ja rahoitus)

Tarkentavia vastauksia ja korjaus kuulemisessa esitettyihin kysymyksiin

Väestönsuojien varustelu

Sisäministeriön vuonna 2023 laatimassa selvityksessä Väestönsuojien nykytila Suomessa todettiin, että väestönsuojiin liittyvässä osaamisessa on puutteita kaikilla toimijoilla ja valtakunnallisia ohjeita ei ole tai ne ovat puutteellisia. Väestönsuojien parissa toimivat tahot eivät olleet suoriutuneet tehtävistään lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Väestönsuojien käyttöönotto- ja käyttösuunnitelmia oli tehty harvoin tai ne olivat puutteellisia. Myöskään valvontatyötä tekeville pelastusviranomaisille ei ole selvää, mitä asioita pelastussuunnitelmassa tulisi olla väestönsuojaan liittyen. Pelastussuunnitelmien laatimiseen ei myöskään ole olemassa yleistä ohjetta.
Väestönsuojien nykytila Suomessa (Sisäministeriö, 2023)
http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-731-7

Vuoden 2025 alussa sisäministeriön käynnistämässä hankkeessa laaditaan oppaita omatoimiseen varautumiseen poikkeusoloja varten. Hankkeessa laaditaan oppaat pelastussuunnitelmiin, väestönsuojien käyttöönottoon ja käyttöön, kunnossapitoon ja tarkastuksiin. Oppaat julkaistaan alkuvuodesta 2026. Oppailla selkiytetään lainsäädännön velvoitteita ja yhdenmukaistetaan eri toimijoiden toimintamalleja pelastussuunnitteluun ja väestönsuojiin liittyen. Hankkeella tuetaan hallitusohjelman tavoitetta siitä, että omatoimisen varautumisen osaamista vahvistetaan kaikissa väestöryhmissä.

Väestönsuojan käyttöönotto ja käyttö -opas tukee väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelman laadintaa. Lisäksi oppaassa kerrotaan taustatietoa väestönsuojista, kuten kenelle väestönsuojat on tarkoitettu, miten väestöä varoitetaan ja mihin suojaudutaan.

Väestönsuojan kunnossapito ja toimintakunnon tarkastus -oppaan tavoitteena on parantaa väestönsuojien toimintakunnon tarkastusten sekä kunnossapidon sisältöä ja laatua, selkeyttää eri toimijoiden vastuita sekä tukea väestönsuojan omistajien omatoimista varautumista poikkeusoloissa.

Väestönsuojien toimintaperiaate ja varusteet

Suomalaiset väestönsuojat on suunniteltu antamaan suojaa asevaikutuksilta ja rakennussortumilta sekä ionisoivalta säteilyltä ja myrkyllisiltä aineilta (pelastuslaki379/2011, 74 §). Suomalaiset väestönsuojat kestävät vahvojen rakenteidensa ansioista hyvin tavanomaisia asevaikutuksia, mukaan lukien rakennuksen sortumisen. Lisäksi väestönsuojissa on erillinen hätäpoistumisreitti, jonka kautta suojasta pääsee poistumaan, vaikka rakennus olisi sortunut väestönsuojan päälle.
Väestönsuojassa on oma ilmanvaihtolaite, joka toimii myös ilman sähköä. Ilmanvaihtolaitteen avulla suojaan tuleva ilma voidaan tarvittaessa suodattaa myrkyllisiltä kaasuilta ja radioaktiivisilta aineilta. Väestönsuoja saadaan tarvittaessa suljettua täysin ilmatiiviisti.

Väestönsuojassa on varusteita, jotka parantavat suojautumisen olosuhteita ja mahdollistavat pidemmän oleskelun väestönsuojassa. Tällaisia ovat esimerkiksi varavesisäiliöt ja kuivakäymäläkalusteet.

Ukrainan kokemusten mukaan erityisesti suojan viihtyvyys ja toimivat viestiyhteydet motivoivat ihmisiä siirtymään suojaan vaaratilanteissa. Suojan viihtyvyyttä voidaan parantaa asentamalla väestönsuojaan langaton WiFi-verkko ja varavoimalla varmistettuja pistorasioita mobiililaitteiden lataamista varten.

Säädökset ovat velvoittaneet väestönsuojan varustettavaksi varavoimalla vain suurimpiin väestönsuojiin, joten pienemmissä väestönsuojissa ei tyypillisesti ole varmistettu sähkön saatavuutta. Säädökset eivät myöskään edellytä, että väestönsuojassa olisi käytettävissä internetin käytön mahdollistavaa verkkoyhteyttä.

Väestönsuojaan suojautuminen

Väestönsuojat on suunniteltu rakennuksessa asuvien, työskentelevien tai muutoin oleskelevien henkilöiden käyttöön. *Väestönsuojaan voi kuitenkin suojautua kuka tahansa suojautumista tarvitseva henkilö, jos hän ei vaaranna muiden suojassa olijoiden turvallisuutta.*

Poikkeusoloissa pyritään jatkamaan toimintaa työpaikoilla, kouluissa ja vapaa-aikana mahdollisimman normaalisti. Väestönsuojat on viimeistään käyttöönoton yhteydessä merkitty rakennuksen ulkopuolelta alkaen aina väestönsuojan ovelle saakka, jolloin alueella liikkuvat henkilöt löytävät sisääntuloreitit helposti kaikissa tilanteissa.

Jos Suomeen kohdistuisi aseellisen hyökkäyksen uhka, ja väestönsuojat olisi määrätty käyttökuntoon laitettavaksi, käytetään yleistä vaaramerkkiä merkkinä tarpeesta suojautua väestönsuojaan. Varoituksen tullessa hakeudutaan lähimpään väestönsuojaan. Jos väestönsuojaan ei ehdi muutamassa minuutissa, on suojauduttava sisätiloihin mahdollisimman vahvojen rakenteiden suojaamaksi.

Suojautumisaika voi vaihdella muutamista minuuteista muutamaan tuntiin. Joskus suojassa voidaan joutua oleskelemaan tätä pidempiäkin aikoja ja myös yön yli. Suojautumistarve voi toistua useita kertoja viikossa tai jopa useita kertoja vuorokaudessa.

Poikkeusoloissa sodan aikana on tarpeen pitää aina mukanaan ainakin henkilöllisuustodistus, omat välttämättömät lääkkeet sekä pieni määrä käteistä rahaa ja juotavaa.

Väestönsuojiin varataan yhteiseen käyttöön vettä. Jokaisen on suositeltavaa lisäksi varata etukäteen henkilökohtaisia tarvikkeita, jotka voi ottaa nopeasti mukaan väestönsuojaan siirryttäessä. Tällaisia tarvikkeita ovat muun muassa omaan käyttöön ruokaa ja juomaa, hygieniatarvikkeita, varusteet yöpymiseen ja oleskeluun, taskulamppu ja varavirtalähde matkapuhelimen ja muiden laitteiden lataukseen.

Sopimuspalokuntanuorten aktivointi palokuntatoimintaan

Väestön ikääntyminen ja pienenevät sukupolvet asettavat haasteita myös sopimuspalokuntatoiminnan jatkuvuudelle etenkin harvemmin asutuilla alueilla. Suomessa pelastusalan järjestöt tekevät merkittävää työtä sopimuspalokuntatoiminnassa ja nuorten aktivoimisessa palokuntatoimintaan. Esimerkiksi Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö (SPEK) järjestää

vuosittain peruskoulun kahdeksasluokkalaisille suunnatun NouHätä! -kampanjan, jolla opetetaan turvallisuustaitoja nuorille. Tämä sekä niinikään SPEK:n järjestämä ja Palosuojelurahaston tukema Päivä paloasemalla -kampanja rohkaisevat ja kannustavat lapsia ja nuoria hakeutumaan palokuntaharrastuksen pariin.

Siviilipalveluhenkilöstön käyttö väestönsuojelutehtävissä

Siviilipalvelus kuuluu työ- ja elinkeinoministeriön toimialaan. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan hallitus kehittää siviilipalvelusjärjestelmää tarkoituksenmukaisemmaksi parlamentaarisen asevelvollisuuskomitean mietintöä hyödyntäen ja kytkien palveluksen nykyistä selkeämmin kokonaisturvallisuuden toimintamalliin. Hallitusohjelman mukaan hallitus mahdollistaa siviilipalvelushenkilöstön käyttämisen väestönsuojelutehtäviin. Siviilipalvelusvelvollisia on sinällään jo aiemmin ja nykysääntelyn puitteissa mahdollisuus hyödyntää viranomaisten, muun muassa poliisin ja pelastustoimen, apuna, myös eri viranomaisten vastuulla olevissa väestönsuojelun eri tehtävissä.

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaisesti asetettiin parlamentaarinen komitea, jonka tehtävänä oli selvittää yleisen asevelvollisuuden kehittämistä ja maanpuolustusvelvollisuuden täyttämistä. Reunaehtoina komitealla oli, että kehittämisen tulee tuottaa sotilaalliselle maanpuolustukselle operatiivista lisäarvoa, tukea maanpuolustustahdon ylläpitämistä ja vahvistamista sekä kansalaisten yhdenvertaisuuden vahvistamista. Komitea lähestyi toimeksiantoa siitä näkökulmasta, että kehittämisellä ei tule heikentää asetettujen reunaehtojen nykytilaa. Lisäksi komitea painotti, että asevelvollisuusjärjestelmän kehittämisellä ei tule luoda vaihtoehtoja, jotka heikentävät asevelvollisuuden merkitystä Suomen puolustuskyvyn kannalta.

Siviilipalveluslakiin (1446/2007) sisältyvään siviilipalveluspaikkojen listaan lisättiin hyvinvointialueet (HE 17/2023), muutos tuli voimaan 1.12.2023. Muutos mahdollisti hyvinvointialueiden (sosiaali-, terveys sekä pelastustoimen) tehtävissä palvelemisen.

Työ- ja elinkeinoministeriö asetti 23.5.2025 poikkihallinnollisen työryhmän toimikaudelle 1.6.2025–30.4.2026 valmistelemaan siviilipalveluslain muutoksia, jotka perustuvat hallitusohjelmaan. Sisäministeriö on edustettuna työryhmässä. Sisäministeriö osallistui myös lainvalmisteluhanketta edeltävänä aikana laaditun arviomuistion valmisteluun (*Siviilipalveluksen kehittäminen ja siviilipalveluslain muutostarpeet*, 24.3.2025 Työ- ja elinkeinoministeriö). Siviilipalvelusvelvollisuutta pelastustoimen tehtävissä on tarkasteltu muistiossa yksityiskohtaisemmin.

Korjaus 17.9. toimitettuun asiantuntijakuulemisen muistioon:

Toisin kuin 17.9. muistiossa todetaan yleisten väestönsuojien määrästä, koko maassa on alle 100 yleistä väestönsuojaa. Muistiossa esitetty luku 10-20 on näin ollen virheellinen tieto. Sivulla 3 oleva kappale on korjattu nyt seuraavasti:

Väestönsuojia koskevan selvitystyön (VN julkaisu 2023:57) mukaan Suomessa oli vuoden 2022 lopussa noin 50 500 väestönsuojaa, joissa oli suojapaikkoja noin 4.8 miljoonalle henkilölle. Väestönsuojat ovat erittäin suurelta osin rakennuskohtaisia suojia, eli ovat suunniteltu kyseisessä rakennuksessa olevien ihmisten suojaamiseen. Koko maassa on vain alle 100 yleistä väestönsuojaa, jotka ovat tarkoitettu liikkuvan väestön suojaamiseen. Eniten yleisiä väestönsuojia on Helsingissä, etupäässä ydinkeskustassa. Esimerkiksi Espoossa tai Vantaalla ei ole yhtään yleistä väestönsuojaa, Tampereella vain yksi. Tästä syystä Suomessa tyypillisesti ei ole asumiseen liittyen etukäteen

osoitettua suojapaikkaa, jos samassa rakennuksessa ei ole väestönsuojaa, muutaman suuren kaupungin ydinkeskustaa lukuun ottamatta.